

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI ALOQA, AXBOROTLASHTIRISH VA
TELEKOMUNIKATSIYA DAVLAT QO'MITASI
TOSHKENT AXBOROT TEXNOLOGIYALARI UNIVERSITETI**

Mavzu: Internet Qidiruv Xizmati

Bajardi: Maxmadiev F._____

Qabul qildi: Arzikulov S_____

Toshkent-2013

Internet qidiruv xizmati

Reja:

1. INTERNETning tuzilmasi va tashkil etuvchilari
2. Jahon Web to'ri: World Wide Web
3. Internetning resurslari va ulardan foydalanish usullari
4. Internet xizmatlarining shakllari
5. INTERNETning ba'zi foydali manzillari ro'yhati

INTERNETning tuzilmasi va tashkil etuvchilari

INTERNET – jahon bo'yicha kompyuter tarmoqlaridan tuzilgan yaxlit tarmoq bo'lib, axborot almashinuvining yagona til – andoza – qoidalar majmuyi asosida ishlaydi.

INTERNET tarmog'i istalgan axborotni zamon va makoniga bog'liq bo'lmagan xolda olish imkoniyatini yaratib beradi.

Apparat va dasturiy vositalarning rivojlanishi, mukammalligi va shu bilan bir qatorda, ko'rinishidan soddaligi, ko'pchilik foydalanuvchilar tarmoqlari o'z kuchlari bilan o'rnatilgan darajaga keltirilgan.

Ammo har bir tarmoq bilan ishlovchi yoki tanishishni xohlagan foydalanuvchi mavjud adabiyotlardan qoniqa olmasligi mumkin. Chunki adabiyotlarning aksariyati ko'p va katta masalalarni bir kitob doirasida qamrab olishga harakat qilingan.

Axborotlarni bir kompyuterdan ikkinchi kompyuterga uzatish muammosi hisoblash texnikasi paydo bo'lgandan beri mavjuddir.

Axborotlarni bunday uzatish alohida foydalanilayotgan kompyuterlarni birgalikda ishlashni tashkil qilish, bir masalani bir necha kompyuter yordamida hal qilish imkoniyatini beradi.

Ayniqsa, Windows operatsion sistemasining oxirgi versiyalarida ancha rivojlangan tarmoq vositalari mavjudligi maxsus tarmoq dasturlarini xarid qilishdan ozod qiladi.

Bundan tashqari, har bir kompyuterni ma'lum bir vazifani bajarishga ixtisoslashtirish va kompyuterlarning resurslaridan birgalikda foydalanish hamda ko'pgina boshqa muammolarni ham hal qilish mumkin bo'ladi.

Yana tarmoqning asosiy texnik ko'rsatkichlaridan biri – katta yuklamada ishlash imkoniyatidir, ya'ni axborot almashish tezligi (yana boshqacha qilib aytganda, katta trafik bilan).

Tarmoqda qo'llanilayotgan axborot almashinuvi boshqaruvchi mexanizm unumli bo'lmasa, u holda kompyuterlar axborot uzatish uchun ko'p vaqt navbat kutib qolishi mumkin.

Navbat kelganidan so'ng katta tezlikda va bexato axborot uzatilsa ham, tarmoqdan foydalanuvchiga baribir tarmoq resurslaridan foydalanish uchun ma'lum vaqt kutishga to'g'ri keladi.

Har qanday axborot uzatishni boshqarish mexanizmi kafolatlangan ravishda ishlashi uchun, oldindan tarmoqqa ulanishi mumkin bo'lgan kompyuterlar, axborotlar soni ma'lum bo'lishi kerak.

Rejalashtirilganidan ko'p kompyuterlarni tarmoqqa ulanishi, yuklamaning oshishiga olib kelishi natijasida har qanday mexanizm ham axborotlarni uzatishga ulgura olmay qolishi tabiiydir.

Nihoyat, tarmoq deb, bu so'zning tub ma'nosi kabi, shunday axborot uzatish sistemasini tushunish kerakki, bu mahalliy bir necha o'nlab kompyuterlarni birlashtirgan bo'lishi lozim.

Internet ([International Network](#) –xalqaro kompyuter tarmog'i)-butun dunyoni qamrab olgan global kompyuter tarmog'idir. Hozirgi kunda Internet dunyoning 150 dan ortiq mamlakatlarida 100 millionlab abonentlarga ega. Har oyda tarmoq miqdori 5-10% ortib bormoqda. Internet dunyodagi turli xil ma'lumotga oid axborot tarmoqlari o'rtasidagi o'zaro aloqani amalga oshiruvchi yadroni tashkil qiladi. Internet qachonlardir faqat tadqiqot va o'quv guruhlarigaгина xizmat qilgan bo'lsa, hozirgi kungakelib, uishlabchi qarish doiralariorasidakeng tarqalmoqda.

Arzon xizmat narxi evaziga (faqat Internet tarmog'idan yoki telefondan foydalanganliklari uchun oyma-oy to'lanuvchi doimiy to'lovni nazarda tutmasa) foydalanuvchilar AQSh, Kanada, Avstraliya va boshqa ko'pgina Yevropa mamlakatlarining tijorat yoki notijorat axborot xizmatlariga yo'l topadilar.

Internetning erkin kiriladigan arxivida insoniyat faoliyatining barcha jabhalarini qamrab oladigan axborotlarga, yangi ilmiy yangiliklardan tortib, to ertangi kungi ob-havo ma'lumotigacha bilib olish mumkin.

Jahon Web to'ri: World Wide Web

World Wide Web (WWW, tarjimasi – Jahon o'rgimchak to'ri) Internetning eng yaxshi xizmatlaridan bo'lib, matn, grafik axborot, tovushli fragmentlardan tashkil topgan hujjatlar bilan ishlash imkoniyatini yaratib beradi.

WWW foydalanuvchiga Internetning istalgan qismidagi serverdagi hujjatni topib o'qishni ta'minlovchi tizimdir. WWWning muhim xossaligidan biri hujjatlarga gipermatn ishoratlari («Ссылка»лар) kiritilishi mumkinligidir.

Bu ishoratlarning afzalligi shundan iboratki, ular yordamida foydalanuvchi yangi hujjatni ekranga yuklash jarayonini juda oson yo'l bilan amalga oshiradi: ya'ni sichqoncha ko'rsatkichi gipermatndagi kerakli ishoratga keltirilib bosilishi kifoya.

Internetning resurslari va ulardan foydalanish usullari

Internet resurslarini har xil ko'rinishdagi axborotlar tashkil etadi. Ulardan foydalanish Internetning har xil xizmatlari yordamida amalga oshiriladi. Mavjud xizmatlarni bilish, konkret xizmatlarga murojaat qila bilish va qo'yilgan masalani yechish usullarini to'g'ri tanlash tarmoqda ishlash samarasini belgilaydi.

Internet xizmatlarini quyidagi sinflarga ajratish mumkin.

- Interaktiv xizmatlar;
- to'g'ri murojaat qilish xizmatlari;
- keyinchalik o'qishga mo'ljallangan xizmatlar.

Keyinchalik o'qishga mo'ljallangan xizmatlar ko'p tarqalgan bo'lib, ular ancha universal va kompyuter resurslariga hamda aloqa tizimlariga bo'lgan talablari kamroq hisoblanadi.

hizmatlarga xat orqali aloqani ko'rsatish mumkin.

Internet xizmatlarining shakllari

Internetda ko`rsatiladigan tarmoq xizmatlari asosan quyidagilardir:

- axborot uzatish tarmoq tizimlari (FTP, GOPHER);
- axborot qidirish tizimlari (Yahoo, Lycos, Alta vista, Rambler va boshqalar);
- kommunikatsion xizmat, telekonferensiyalar (E-mail, Telnet, UseNet va boshqalar);
- multimedia va informatsion tizimlar (Word Wide Web);

FTP (File Transfer Protocol) fayllarni uzatish protokoliga asoslangan axborot xizmati Internetda birinchi yaratilgan tizimlardan hisoblanadi.

FTP tarmoq bo`yicha istalgan shakldagi fayllarni yuborishi mumkin.

Gopher ham Internetning axborot tizimi hisoblanadi. Gopherning afzalligi shundaki, u foydalanuvchi ulangan Gopher – serverdagi menyuga kirib tanlangan punkti bo`yicha Internetning boshqa Gopher – serverlariga yuborishi mumkin.

Internetda turli hildaga qidirish tizimlari yaratilgan bo`lib, bu tizimlarning asosiy maqsadi kerakli axborotlarni oson va qulay usulda topib berishdir.

Elektron pochta aniq kompyuter adresi bo`yicha bir-biridan turli xil masofada bo`lgan foydalanuvchilar orasida tez ulanish va katta hajmdagi axborotlar bilan almashish imkoniyatini beradi.

Internetda telekonferensiya tarqoq holda joylashgan ko`p foydalanuvchilarni o`zaro uzluksiz muloqot ilishi uchun mo`ljallangan tizimdir.

UseNet Internetdan foydalanuvchilar uchun telekonferensiya deb nomlangan guruhiiy munozaralarda ishtirok etish imkoniyatini yaratuvchi tizimdir.

Resurslarning adreslari Internetdan axborot olish “kaliti” hisoblanadi.

Foydalanuvchi kerakli joyga electron po`chta orqali habar yuborishi lozim bo`lsa shu joyning manzilini ko`rsatishi lozim.

INTERNETning ba'zi foydali manzillari ro'yhati

<http://www.w3.org>- internetning rasmiy hujjatlar saqlanadigan serveri, hususan, siz bu erda HTML tilining amaldagi andozalarini va uning yangi namuna versiyalari bayonini, internet ishi masalalari muhokama qilingan konferentsiya (anjuman)larga murojaatlarni, global kompyuter tarmog'ining boshqa manbaalariga murojaatlarini topasiz.

<http://www.tsau.uz>. Bu Toshkent Davlat Agrar Universiteti sayti bo'lib, undan universitet xaqida to'liq ma'lumot olishingiz mumkin.

<http://www.machaon.ru/digest/>. Agar siz ingliz tilini yaxshi bilmasangiz, bu sahifada internetda ishlash haqidagi rus tilida yozilgan hujjatlarga murojaatlarni topasiz.

<http://web.canlink.com/helpdesk/window.html>da ishlab chiqaruvchi kompaniya -larning WWW adreslar ko'rsatilgan.

HTML muharrirlarining ro'yxati. Bunda erkin tarqatiladigan programmalarni ko'rsatilgan serverlardan yuklab olishingiz mumkin.

<http://www2.imagiware.com/RxHTML/htdocs/single.html> - HTML doktori. HTML hujjat tuzilishi, jadvallar, formatlarning to'g'riligi, murojaatlarning haqiqiylikini tekshiradi.

Masalan: rasmga mavjud bo'lmagan murojaat ishlatiladi yoki ochiluvchi va yopiluvchi teglar soni teng emas. Bu holda programma xato qilingan hujjat satrining nomerini ma'lum qiladi.

<Http://www.javasoft.com/> - Java programmalari ta'minotining serveri.

<http://www.javaword.com/javaword/javatips/jwjavatips/index.html>. Bu erda qiziqarli Java apletlarni topish mumkin.

<http://www.neystadt.org/winnt/site.htm>da ma'lumot serverini Windows NT asosida tashkil qilishning asosiy printsiplari haqida etarlicha katta hajmdagi maqola taqdim etilgan.

<Http://www.halyava.ru/> - 500 kilobaytli bepul WWW sahifalari.

To'lov sifatida har bir sahifaga server tomonidan tashkil qilingan reklama kiritiladi. Pochta qutisi havola qilinadi.

[Http://www.yi.com](http://www.yi.com), <http://www.geosites.com>, <http://www.freeyellow.com> pochta qutisi havola qilinishi bilan <http://www.Vibor.ru> sahifa o'lchovi 2 Mb gacha bo'lishi mumkin.

[Http://www/i - connect.ru](http://www/i-connect.ru) sahifa o'lchami 2 Mb gacha bo'lishi mumkin. Pochta qutisi havola qilinadi.

[Http://www.chat.ru](http://www.chat.ru) sahifa o'lchami 3 Mb gacha bo'lishi mumkin. Pochta qutisi havola qilinadi.

[Http://www.real.com/](http://www.real.com/). Bu server Internet orqali "jonli" va video uzatish muammolariga bag'ishlangan.

Tarmoq orqali radio eshitishni va video ko'rishni xohlovchilar uchun juda ko'p tavsiyalarni o'z ichiga olgan.

A d a b i y o t l a r:

1.G'ulomov S.S. va boshqalar. Iqtisodiy informatika.Toshkent, "O'zbekiston",
1999 y.